

«Tinc una germaneta intel·ligent, ordenada, un poc conservadora. Però, l'altra...»

/ Francesc i Ciscar

Núria Espert: «Las criadas», de nou

L'absència del director Víctor Garcia, mort el 1982 a París, accentua paradoxalment, segons passa el temps, la seua presència en Núria Espert. La influència decisiva d'aquest argentí, inesgotable en l'itinerari vital i professional de Núria, és l'impuls que va dur a rescatar a València, pel gener de 1983, el muntatge de «Las criadas» i la raó d'emprendre de nou ara la iniciativa a Madrid

L distància, en el cas de Núria Espert, no és l'oblit. Tot al contrari. Víctor i Núria s'allunyaren l'un de l'altre perquè confiaven en el reencontre. «El colp de timó —comenta l'actriu— va venir quan vam tocar sostre en l'àmbit personal i en el teatral. Va ser una relació que esdevingué impossible. Perquè era més que personal, mig vampírica. Jo em pensava que tornariem a treballar en el futur. Ho vaig dir, i en aquell moment ho creia. Amb *Divinas pa-*

José MILLAS

labras, tots dos érem contra un mur, i era el moment de buscar-nos per camins diferents, i, així, després tornar-nos a trobar. Però això ja no va ser possible.»

La irrupció de Víctor en la companyia de Núria Espert, amb la qual va muntar, a més, *Yerma*, va arribar sense avisar. «Jo sentia que havia tocat sostre. Ja havia après dels millors directors espanyols. Per a mi, no tenia cap sentit continuar en un treball que ja havia fet. I va arribar Víctor com un regal del cel.»

Núria s'explica amb l'ajuda del

signe gèminis. «La meua vida és com dues persones. Tinc una germaneta intel·ligent, ordenada, un poc conservadora. Però l'altra és una boja perillosa, que només se sent bé quan ix de la zona de seguretat. Sense aquesta dosi de risc i d'aventura, la vida em sembla tremendament avorrida, ¿saps? Jo mai no havia obert la porta de la meua vena a la bogeria, perquè aquest monstre campegés per on volgués. I Víctor va obrir-les totes. I em va ensenyar a assumir-me, a agradar-me, a no jutjar-me amb severitat, a riure'm de mi ma-

teixa. Víctor era una persona sense cap repressió, sense consciència de mal, com un marcià.»

El primer muntatge de *Criadas* va ser en 1970. Temps d'estat d'excepció decretat per Franco, i prohibició d'estrena i gira espanyola signada per Fraga. Més tard, èxit en el teatre Figaro, de Madrid, després de l'aplaudiment i l'èxit internacionals. Cabria, avui, reconstruir minuciosament, com un arqueòleg, l'estrena

vern— a Buenos Aires, arribà, finalment, el torn d'estrenar *Las criadas* en la sala Olímpia de Madrid, durant dos mesos. «Aquests dos mesos de *Criadas* m'han fet una gran alegria ¿saps? Això m'agrada més que començar un nou espectacle. Ja ho faré a la primavera. A Argentina ja sentia que feia el que havia de fer. En general, sempre vull fer una altra cosa, perquè em fa la impressió que el temps passa molt ràpid. Però aques-

Però en Genet no n'hi ha cap altra més. I en Víctor, tampoc. Es va produir una espècie de comunió entre tots dos, encara que no es van poder comunicar com dues ànimes bessones. El seu primer encontre a Brasil va ser dur, tens, silenciós. Tots dos pensen —i tots dos ho han demostrat, encara que Jean viu encara— que no hi ha més eixida d'aquest món que la mort. Víctor ho va provar ¿no? ... ho va provar fins al final.»

Però també hi ha unes altres cares ocultes de la representació, paleses quan s'allunya aquesta urgència històrica de la gent. «Ara la gent, jo mateixa, estem més preparats perquè ens pugui commoure la bellesa del text. Això ja em va passar a València. El públic mana el signe de les rialles davant una eixida de *madame*, que també en té. En el 69, la gent es quedava tesa davant l'escenari. Ara està més perceptiva. Se'n riu, ha perdut por i es mira l'espectacle de tu a tu, amb menys solemnitat. Jo també hi gaudeixo molt més.»

A hores d'ara, Núria busca amb menys solemnitat, tothom busca amb més relaxació. Ja han vomitat prou. En *La tempestat* va ser el canvi de registre cap a dins, cap a la introspecció. En *Doña Rosita* les flors brillants de l'inici es marceixen i esdevenen finalment ombra de tenebres. Arribà l'hora de fer un Copi i en francès, per completar la trilogia amb el director Jorge Lavelli, també argentí, com Víctor.

«Tots dos se sentien una admiració que mai no van confessar. L'un i l'altre eren anvers i revers. Amb Jorge em trobe una actriu mimada, sostinguda, mentre que, en el cas de Víctor, el sostenia jo», confessa. Arribà l'hora de fer-ne una de políciaca, disbaratada, produïda pel Festival d'Avinyó i el Teatre de París, d'Aubervilliers, juntament amb Maria Casares. «Aquesta vegada, la part excitant del meu treball és el canvi de llengua. És molt arriscat, perquè el meu francès és de criada espanyola, ple d'un accent barat, après en el carrer.»

Fa ja quasi quinze anys, i la germaneta sensata crida la presència de l'absència, mentre la destrellatada es vestirà de senyora d'Espert en una desimbolta comèdia que s'estrenarà pel juny a Avinyó, i a París, d'octubre a desembre.

«Sempre vull fer una altra cosa, perquè em fa la impressió que el temps passa molt ràpid» / Francesc i Ciscar

del Poliorama de Barcelona. Però el camí és un altre. Víctor ha de viure a través de Núria, Julieta Serrano i Mayrata O'Wisiedo, els tres únics personatges de l'obra, i això no va ser escrit ni en els papers ni en el decorat.

Va ser un treball de buscar la comunicació entre Claire i Solange, les criades, des de la relació musical, des de la suor animal, des de l'instint, des de l'opressió de la senyora. «És molt impressionant fer-les ara que ell ja no hi és. Sempre em deia: "tu i jo som Claire i Solange". I, no cal dir-ho, ell era sempre Claire, la que mor. Això era una broma i ens feia riure. Ara tracto que no em vinga al cap mentre interpreto, perquè no és una obra que s'ha d'interpretar utilitzant els sentiments.»

Núria va estirar el record només morir Víctor amb tres setmanes de representacions en el Teatre Principal de València. Després d'aquesta immolació entre el fred de gener i una gira aquest estiu —allí era hi-

ta vegada m'ho prendré amb calma. Perquè em sembla meravellós fer *Criadas* ara, més que en 1969.»

«Després d'Espanya, Argentina és el país del món on em trobe millor», assegura "Claire" Espert. «En aquest viatge m'he tornat a plantejar uns aspectes sobre el paper del teatre que a Europa semblen vells. ¿Quin teatre s'ha de veure a l'Amèrica Llatina? Jo crec que *Las criadas* no és l'obra amb què hauria d'haver-hi anat ara. La gent està tan adolorida, tan malalta per la situació que acaben de viure... És com si tinguessin la mà completament abrasada, cremada amb plagues de tercer grau, i jo els hagués dut un guant de crin.»

En el fons, de fet, tots esperaven que la senyora es begués la til·la, en comptes de Claire, per complir el desig de rebel·lió dels oprimits i transformar el conte en al·legat. Però autor i director només hi ofereixen el camí de la mort. «Penso que hi ha unes altres eixides —afirma Núria—.